

Akelius

a Wolters Kluwer business

Akelius Revisjon

**Dokumentasjon ved revisjon
av små foretak**

Dokumentasjon ved revisjon av små foretak

DnR kom med en veiledning for dokumentasjon ved revisjon av små foretak i oktober. Veiledningen kan hentes på DnRs hjemmeside.

Veiledningen er ment for hjelp til de som ikke bruker et elektronisk verktøy for å dokumentere sin revisjon.

I denne veiledningen forutsettes det at veiledningen fra DnR er kjent slik at formelle lovkrav iht RSene ikke gjennomgås. Fokus i denne veiledningen er på eksemplene i veiledningen til Dnr knyttet til *Akelius Revisjon*.

Dokumentasjonskrav

Hovedkravet til dokumentasjon av revisjonsoppdrag er Revisorloven §5-3.

RS 230 Revisjonsdokumentasjon er en utdypet beskrivelse av dokumentasjonskravene. Andre standarder med krav om dokumentasjon gis i vedlegg til RS 230.

Veiledningen er ment som hjelp ved revisjon av små foretak som alle vil ha Riktig i påstandstlisten i skjermbildet Dokumentasjonsguide i *Akelius Revisjon*. Små foretak er i veiledningen til DnR definert som selskap med få eiere som er involvert i driften, få inntektskilder, enkel regnskapsføring, få og uformelle intern kontroller.

Eksemplene har fokus på dokumentasjonskrav i RS 230, 240, 315, 330 og 500. Se også veiledningsteksten til hvert enkelt skjermbilde i *Akelius Revisjon* som henviser til aktuell RS.

Eksempler

A. Overordnet revisjonsstrategi og revisjonsplan, RS 300.

Overordnet revisjonsstrategi skal beskrive revisjonens formål, omfang, når den skal utføres og angrepsvinkel. Den gir veiledning for utarbeidelse av en mer detaljert revisjonsplan.

1. Forståelse av foretaket og dets omgivelser

Skjermbildet Selskapsbeskrivelse med flere undergrener dekker kravet til forståelse av foretaket og dets omgivelser i *Akelius Revisjon*.

Grenene som dekker dette er vil være Virksomhet og forretningsdrift, Interessegrupper og rammevilkår, Historisk/økonomisk utvikling, Finansiell situasjon, Langtidsplaner, Markedssituasjon og kritiske suksessfaktorer, Organisasjon, Personalsituasjon, Kunder og salg, Leverandører og innkjøp, Produkter/produksjon/tjenester, regnskapsfunksjon og økonomistyring, Regnskapsprinsipper og øvrige problemstillinger, IT-systemer og Øvrig kunnskap om selskapet.

2. Analyse i planleggingsfasen

Skjermbildet som vil dekke analyser i planleggingsfasen vil være Nøkkeltall. I *Akelius Revisjon* importerer man saldobalansen og får generert nøkkeltall. Saldobalanse på interimstidspunktet kan importeres.

Det er 9 nøkkeltall som vises i skjermbildet, men det er mange å velge ved bruk av ”rullgardinen”.

Det viktige i dette skjermbilde er å velge relevante nøkkeltall og vurdere disse opp mot forventede endringer.

3. Vesentlighetsvurdering

Skjermbildet som vil dekke vesentlighetsvurdering vil være Vesentlighetsgrenser. Fastsettelse av vesentlighetsgrenser i *Akelius Revisjon* gjøres totalt for resultatregnskapet, balansen og for utvelgelse av vesentlige regnskapslinjer.

Det er viktig at vesentlighetsgrensen begrunnes i tekstboksen.

Vesentlighetsgrensen knyttet til skatte- og avgiftsmessige forhold må vurderes i tekstboksen. Det er ikke krav om å tallfeste denne vesentlighetsgrensen.

Det er også mulig å fastsette en grense for listeføring av avdekkede feil. Feil noteres under Utførelsen og vil fremkomme i et sammendrag i Konklusjon.

4. Risikovurdering

Identifikasjon av risiko for vesentlige feilinformasjon i regnskapsposter og regnskapspåstander gjøres i forskjellige skjermbilder i *Akelius Revisjon*.

I selskapsbeskrivelsen er det mulig å identifisere iboende risikoer og særskilte risikoer. Disse knyttes til aktuell regnskapslinje. Regnskapslinjene er knyttet til Prosessene, og det er der eller i Anslått risiko risikoene knyttes til regnskapspåstander.

I prosessskjermbildene identifiseres de generiske risikoene ved hjelp av Hva-kan-gå-galt.

I Vurdere risikoen for misligheter dokumenteres mislighetsrisikofaktorene. Identifiserte mislighetsrisikoer knyttes til regnskapslinjer på lik linje som iboende risikoer og behandles senere i *Akelius Revisjon* som særskilte risikoer. De mest vanlige mislighetsrisikoene for små foretak er transaksjoner med nærstående parter og inntektsføring.

I anslått risiko vurderes alle identifiserte risikoer på regnskapslinjenivå og regnskapspåstandsnivå. Regnskapslinjer som har identifisert særskilt risiko vil automatisk ha høy iboende risiko.

5. Risikotyper og angrepsvinkel

Revisor må ta stilling til hvilken angrepsvinkel som skal benyttes for å håndtere de identifiserte risikoene. Dette gjøres i *Akelius Revisjon* først og fremst under Prosessbeskrivelse.

De generiske risikoene vurderes opp mot selskapets interne kontroller og revisors vurdering av om disse skal testes.

I Regnskapsavslutningsprosessen vurderes vesentlige ikke-rutinemessige transaksjoner og skjønnsmessige posteringer.

De særskilte risikoene vurderes også under Prosessbeskrivelse i egen tekstboks. Her skal det vurderes om selskapet har tilknyttede kontroller, påse at disse er implementert, om revisor skal teste kontrollene eller velge annen angrepsvinkel for å håndtere risikoen.

Etter at test av kontroller er gjennomført og risiko er anslått er neste skritt å velge substanshandlinger. Strategi på overordnet nivå velges i Anslått risiko og detaljhandlinger velges i Handlingsbanken under Utførelse, se nærmere eksempler under Revisjonshandlinger.

Revisjonsplan

Revisjonsplanen skal dekke de spesifiserte revisjonshandlingene iht overordnet revisjonsstrategi. Revisjonsplanen dekker både test av kontroller (Prosessbeskrivelse) og substanshandlinger (Utførelse).

Skjermbildet Revisjonsstrategi vil gi litt informasjon som er hentet fra skjermbilder under planleggingen. Den skal konkludere på strategien knyttet til revisjonshandlinger som er nødvendige for å kunne konkludere med rimelig grad av sikkerhet på de aktuelle regnskapspåstandene for vesentlige transaksjonsklasser og regnskapslinjer inklusiv identifiserte risikomomenter.

Test av kontroller (transaksjonsklassene) dokumenteres under Prosessbeskrivelsene og Substanshandlingene (regnskapslinjene) dokumenteres under Utførelsen.

B. Kontrollvurdering

I skjermbildet Vurdere internkontroll på selskapsnivå skal kontrollmiljø samt de andre 4 komponentene i den interne kontrollen vurderes.

I samme skjermbilde skal man identifisere kontroller hos selskapet på overordnet nivå (selskapsnivå). Disse kontrollene skal evalueres og påse at er implementert av ledelsen. Det er også mulig å identifisere disse kontrollene i tabellform.

Kontrollene som utføres av ledelsen vil for små foretak ofte ha gjennomgående effekt på andre kontroller. Se eksempler på kontroller i veiledningen til DnR side 22.

6. Vurdering av overordnede interne kontroller

Skjermbildet som vil dekke vurdering av overordnede interne kontroller vil i *Akelius Revisjon* være Vurdere internkontroll på selskapsnivå. Her har man mulighet for å vurdere de 5 komponentene i den interne kontrollen i sjekklisterform eller i en tom tekstboks.

Risiko knyttet til kontrollmiljø kan være identifisert under andre skjermbilder under Selskapsbeskrivelsen og vil komme opp i øverste boksen under skjermbildet Vurdere internkontroll på selskapsnivå som informasjon før kontrollmiljøet som helhet skal vurderes.

Kontroller på selskapsnivå skal identifiseres i egen tekstboks eller tabell der man knytter de overordnede kontrollene til regnskapslinjer og regnskapspåstander.

Når det gjelder kontroller og beskrivelse av transaksjonene gjøres det i Prosessbeskrivelse.

7. Kontrollaktiviteter og overvåkning

Hver enkelt vesentlig transaksjonsklasse/prosedyre skal kartlegges. Dette gjøres i skjermbildene under Prosessbeskrivelse med "hva kan gå galt".

Beskrivelse av transaksjonsklassen foretas i første tekstboks, applikasjoner som påvirker transaksjonsklassen velges i andre boks. Regnskapslinjer som er knyttet til prosessen kommer i boks tre. Disse kan justeres i skjermbilde for Linjeinndeling under Basisopplysninger kolonne tre.

Boks fire inneholder de særskilte risikoene som tidligere er identifisert knyttet til regnskapslinjene/transaksjonsklassen.

Kartleggingens hovedformål er å identifisere risiko for at det kan oppstå vesentlige feil i transaksjonsklassen. Risikoen skal knyttes til regnskapslinjer og regnskapspåstander og gjøres ved å velge aktuelle Hva-kan-gå-galt i handlingsbanken eller skrive i tekstboksen.

Deretter må vi vurdere om det er implementert kontroller som kan forebygge, avdekke og korrigerer de feil som kan oppstå. Dette gjøres også ved å velge aktuelle kontroller i handlingsbanken eventuelt tilpasse til reelle kontroller ved å lage nye kontroller i handlingsbanken. Kontrollene er i handlingsbanken beskrevet med type kontroll, hvordan den utføres, hvilken risiko den dekker. Annen beskrivelse som hvor effektiv kontrollen er, hvor ofte den utføres og hvem som utfører den samt kompetansen til den som utfører beskrives nærmere når kontrollen er valgt til testing.

Se også eksempel 5 der kontroller knyttet til særskilt risiko er beskrevet. Dette gjelder boks seks i skjermbilde for Prosessbeskrivelse.

Skal kontroller testes, hukes dette for og kontrollene skal medtas i "Vugge til grav" test.

Hvis kontrollene er effektive og revisor velger å teste disse, velges kontrollene som er effektive og nærmere beskrivelse av revisjonshandlingen gjøres i boksen "Testing av internkontroller".

Eksempler på utvalgsstørrelser, dokumentasjonskrav ved bruk av stikkprøver og rotasjon av test av kontroller henvises det til veiledningen fra DnR side 26.

8. Endelig vurdering anslått risiko

I skjermbilde Anslått risiko i *Akelius Revisjon* er det endelig vurdering av anslått risiko som skal dokumenteres.

Skjermbildet er bygget opp slik at hver regnskapslinje har sitt eget skjermbilde i nederste halvdel av skjermbildet.

Vurderingen omfatter vurdering av iboende risiko med bakgrunn i forståelse av virksomheten dvs Selskapsbeskrivelsen i *Akelius Revisjon*, foretakets interne kontroller og kontrollrisikoen etter at test av kontroller er gjennomført i Prosessbeskrivelse i *Akelius Revisjon*. Informasjon om disse momentene vises for hver enkelt regnskapslinje i nederste halvdel av skjermbilde.

I *Akelius Revisjon* har man vurdert om test av kontroller skal gjennomføres og testene er gjennomført før man dokumenterer endelig revisjonsstrategi.

I Anslått risiko velges omfang av substanshandlinger.

I handlingsbanken velges aktuelle handlinger, justeringer og eventuelt nye handlinger som ikke er definert i malen i *Akelius Revisjon* for substanshandlinger.

Omfang og utvalg må beskrives for aktuelle handlinger som er valgt i handlingsbanken.

9. Risikovurdering på regnskapspåstandsnivå og revisjonsplan.

I skjermbilde Anslått risiko i *Akelius Revisjon* er det endelig vurdering av anslått risiko skal dokumenteres.

Hvis revisor har testet kontroller, skal kontrollrisiko settes til lav (full test av kontroller) eller middels (begrenset test av kontroller) for aktuelle regnskapspåstander og regnskapslinjer.

I de fleste små foretak velger revisor ofte en revisjonsstrategi med ingen eller få test av kontroller der substanshandlingene skal dekke alle risikoer. Det er også ofte en felles risikovurdering for de fleste regnskapslinjene og regnskapspåstandene. Risikovurderingen kan derfor settes ved bruk av "Innstillinger for risikovurdering" for deretter å gå gjennom regnskapslinjene og regnskapspåstandene for å tilpasse de som eventuelt avviker.

I Anslått risiko velges omfang av substanshandlinger.

Revisjonshandlinger

I handlingsbanken velges aktuelle handlinger, justeringer og eventuelt nye handlinger som ikke er definert i malen i *Akelius Revisjon* for substanshandlinger.

Omfang og utvalg må beskrives for aktuelle handlinger som er valgt i handlingsbanken.

I Utførelsen kommer dermed revisjonsprogrammet.

Resultatene av revisjonshandlingene beskrives i egen tekstboks. Vedlegg kan legges inn i *Akelius Revisjon*.

10. Analytisk kontrollhandling som substanskontroll

Analytiske kontrollhandlinger er en type substanshandling.

Det ligger ingen eksempler på arbeidspapir i *Akelius Revisjon*.

I eksempelet i veiledningen til DnR kommer de krav som er nødvendige for å dokumentere en analytisk handling tilstrekkelig.

Det som må dokumenteres i tillegg til selve analysen er:

- Pålitelighet av kilden
- Forventning om beløp eller forholdstall som fremkommer av analysen
- Aksepterte avvik

11. Konklusjon på revisjonsområde

I Utførelsen på alle regnskapslinjer er det en fane for Sammendrag/konklusjon. Det er i denne fanen substanskontrollene skal knyttes sammen med anslått risiko på regnskapspåstandsnivå. De regnskapspåstandene som er dekket av en revisjonshandling med status blir bekreftet ved å trykke på Godkjenn.

Sammendrag kan benyttes etter ønske dersom man ønsker et sammendrag av de resultater man har funnet ved revisjon av regnskapslinjen.

Alle vesentlige regnskapslinjer skal det konkluderes på. I *Akelius Revisjon* ligger det noen forslag til konklusjon ved å høyreklikke i boksen man ønsker dette skrevet inn og velger aktuell konklusjon.

Eksempel på høyreklikk for konklusjon på vesentlig regnskapslinje uten avdekkede vesentlige feil: ” Basert på risikovurderingen og resultatene av revisjonshandlingene mener vi regnskapslinjen er uten vesentlige feil og at utført arbeid er tilstrekkelig for de relevante regnskapspåstandene og deres respektive risikovurderinger.”

Avsluttende revisjonshandlinger

I Utførelse er det et skjermbilde som heter Generelle revisjonshandlinger med underliggende skjermbilder. Det er viktig som et minimum for små foretak at sjekklisten på øverste nivå gjennomgås og dokumenteres før revisor konkluderer på hele revisjonen.

De fleste punktene i sjekklisten vil være aktuelle for alle selskap uavhengig av størrelsen.

Generelle revisjonshandlinger er handlinger som ikke direkte er knyttet til en regnskapslinje eller transaksjonsklasse. Handlingene er obligatoriske i den forstand at de er krav i RSene.

Årsovergang og nytt års dokumentasjon

Har man tidligere år benyttet *Akelius Revisjon*, vil neste års revisjon ha informasjon fra fjorårets revisjon tilgjengelig.

Revisjonsdokumentasjonen hvert år må oppdateres for eventuelle endringer. Konklusjoner kan endre seg fra år til år. *Akelius Revisjon* er derfor lagt opp slik at tekstbokser med beskrivelser beholdes ved nytt år, mens oppsummerings- og konklusjonsbokser nullstilles med en knapp som heter "Hent foregående års notering". Under Utførelse vil fjorårets Resultat av utførte revisjonshandlinger ligge i en egen fane som heter Foregående år der man kan trykke på Kopier tekst om man ønsker samme resultat av utførte revisjonshandlinger som i fjor.